

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

**Ефективна
ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 10, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 658

*Д. О. Кроніковський,
к. т. н., доцент кафедри автоматизації процесів управління,
Національний університет харчових технологій, м. Київ*

ТЕНДЕНЦІЇ КОНДИТЕРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

*D. O. Kronikovskiy,
PhD, Department of automatization processes of control,
National University of Food Technologies, Kyiv*

UKRAINE'S CONFECTIONERY INDUSTRY TRENDS

Сьогодні український кондитерський ринок майже нічим не відрізняється від європейського, оскільки вітчизняні виробники пропонують різноманітний асортимент кондитерської продукції своїм споживачам.

Аналізом розвитку кондитерської галузі займалися такі науковці як Тюха І. В., Кравчук Н. В., зокрема, питаннями розвитку кондитерства в Україні - Шестак О.В., Стрельникова Д. та ін [1-3]. Проте, їх праці носили загальний характер і охоплювали лише одну область, не заглиблюючись в динамічні, структурні та сегментні зрушення, питання імпорту та експорту, виокремлення факторів впливу.

В середньому, в 2012 році українець спожив близько 16 кг на рік, що, як і раніше, менше європейської норми (22-25 кг на душу населення на рік), що еквівалентно 235 грн. Переважна кількість споживачів відноситься до вікової категорії – від 18 до 55 років (85%), з них – 67% жінки, 33% - чоловіки. Досліджено, що станом на 2012 рік кондитерська промисловість є однією з найбільш ємких у харчовій промисловості із долею в продажах промислової продукції близько 8% від продовольчих товарів. Борошняні кондитерські вироби у структурі складають 47% какаоїсні кондитерські продукти - 32% цукристі кондитерські вироби - 21% від загального обсягу ринку кондитерських виробів в Україні. Український ринок кондитерських виробів в 2012 році виріс майже вдвічі в порівнянні з 2006 роком і досяг значення 17,02 млрд. грн. Показано, що кондитерська промисловість України експортно-орієнтована і починаючи з 2010 р. по 2012 роки поставляє на зовнішні ринки близько 43-44% (\$1,1 млрд) продукції внутрішнього виробництва.

Визначено, що основними економічними факторами, що впливають на потужність кондитерського сектора є демографія населення, ціни на сировину, заробітна плата в галузі, а також ціни на енергоресурси.

Today Ukrainian confectionery market is almost indistinguishable from the European as domestic manufacturers offer a wide assortment of confectionery products.

Analysis of the confectionery industry engaged in such scientists as Tyuha I., Kravchuk N., in particular, the development of confectionery in Ukraine - Shestak O., Strelnikova D. and others [1-3]. However, their works were of a general nature and cover only one area, without going into dynamic, structural and segmental changes, import and export issues, identification of impacts.

On average, in 2012 Ukrainian consumed about 16 kg per year, which is still less than the European norm (22-25 kg per capita per year, equivalent to 235 UAH). The vast number of consumers relating to age group - 18 to 55 years (85%) of them - 67% female, 33% - men. Investigated that by 2012 confectionery industry is one of the largest in the food industry. In the structure flour products is 47%, cocoa - 32%, sugar - 21% of the total confectionery market in Ukraine. Ukrainian confectionery market in 2012 grew by almost half compared with 2006 and reached a value of 17 billion USD. It is shown that confectionery Ukraine export-oriented and since 2010 to 2012 supplies to foreign markets around 43-44% of domestic production.

It was determined that the main economic factors that affect the capacity of the confectionery sector is the demographics of the population, raw material prices, wages in industry and price for energy resources.

Ключові слова: кондитерська промисловість України, імпорт, динаміка експорту, потенціал розвитку, сегменти кондитерського виробництва.

Keywords: confectionery industry of Ukraine, import, export dynamics, development potential, confectionery market segments.

Вступ

Ринок кондитерських виробів в Україні є ринком, який динамічно розвивається, оскільки, з одного боку, передові компанії витісняють менш потужних гравців, а з іншого – постійно з'являються нові гравці, які створюють конкурентне середовище.

Сучасний кондитерський ринок України є одним з найбільших секторів харчової промисловості, характеризується стабільністю та стрімким зростанням, а також показує низький рівень вразливості до негативних спадів в економіці країни та світу в цілому. На всіх провідних підприємствах галузі впроваджені та функціонують системи менеджменту якості за версією ISO 9001:2000. Сьогодні український кондитерський ринок майже нічим не відрізняється від європейського, оскільки вітчизняні виробники пропонують різноманітний асортимент кондитерської продукції своїм споживачам, який налічує близько 1000 найменувань. Тим самим постійно скорочуючи загальний імпорт солодощів в Україну.

Огляд літератури

Аналізом розвитку кондитерської галузі займалися такі науковці як Тюха І. В., Кравчук Н. В., зокрема, питаннями розвитку кондитерства в Україні - Шестак О.В., Стрельникова Д. та ін [1-3]. Проте, їх праці носили загальний характер та описували питання експорту та імпорту лише в цілому, не заглиблюючись в динамічні, структурні та сегментні зрушення.

Мета та завдання статті

Проаналізувати економічні тенденції кондитерської промисловості України. Встановити загальну динаміку, перспективи розширення експорту, задоволення внутрішнього попиту, фактори впливу і перспективи розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження

Досліджено, що станом на 2012 рік кондитерська промисловість є однією з найбільш емких у харчовій промисловості із долею в продажах промислової продукції близько 8% від продовольчих товарів, що у відпускних цінах складає 15,4 млрд. грн. Це друге місце у харчовій галузі, перше місце займають тютюнові вироби (12,7%), третє – молоко та молочні продукти (7,8%), четверте – м'ясна галузь (7,3%) та п'яте – олії рослинні (6,3%) (рис.1). Загальний обсяг виробництва кондитерських підприємств складає більше 1 млн. тон продукції на рік, що дозволяє повністю забезпечити потреби внутрішнього ринку та експортувати значні обсяги продукції закордон.

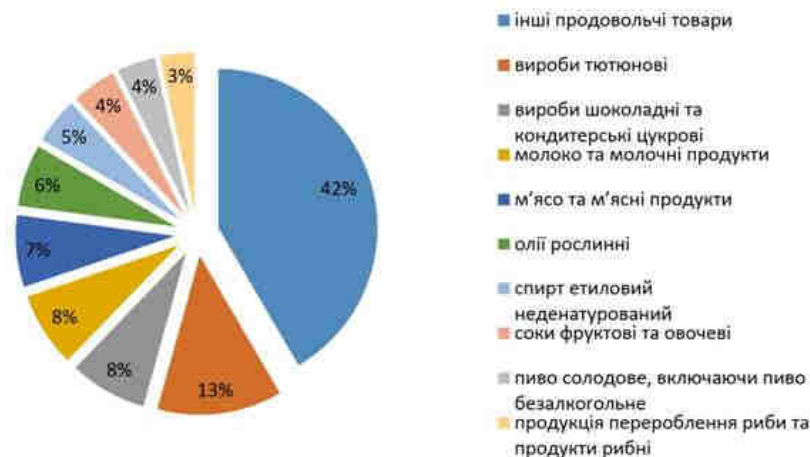

Рис. 1. Структура харчової промисловості в 2012 році

Починаючи з 1990 року, обсяги виробництва кондитерських виробів в Україні постійно знижувалися, що було викликано низькою купівельною спроможністю населення. Досягнувши свого мінімального значення у 1996 році (282,6 тис. тон), вже у 1997 році обсяг виробництва, вперше за попередні роки, збільшився, та склав 318,9 тис. т. (рис.2). Пояснюється це тим, що підприємства кондитерської галузі оговталися від формату планової економіки та зорієнтувалися на ринкову економіку і розпочали боротьбу в конкурентному середовищі. Пік виробництва кондитерських виробів вітчизняними фабриками (1 116,9 тис.т.) припадає на 2008 рік, коли обсяги виробництва досягнули рівня 1990 року, після чого спостерігався незначний спад, що, перш за все, пов'язаний із світовою кризою.

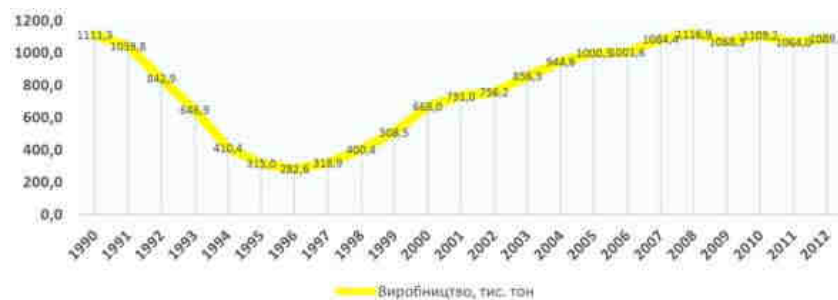

Рис. 2. Обсяги виробництва кондитерської продукції в Україні в 1990-2012 роках

Сегментацію кондитерського ринку України умовно можна відобразити наступним чином: сегмент цукристих кондитерських виробів, сегмент борошняних кондитерських виробів і сегмент какаоісних продуктів. Борошняні кондитерські вироби склали 47% від загального обсягу ринку кондитерських виробів в Україні. Сегмент какаоісних продуктів з усім своїм різноманіттям охоплює близько 32% ринку, в той час як найменшу частку ринку (близько 21%) становить сегмент цукристих кондитерських виробів.

Як свідчать дані, основним категоріям кондитерської продукції у 2012 р притаманна тенденція падіння обсягів виробництва. Лише виробництво солодкого печива та вафель показало позитивну динаміку (приріст порівняно з 2011 роком становив 2%) (рис.3).

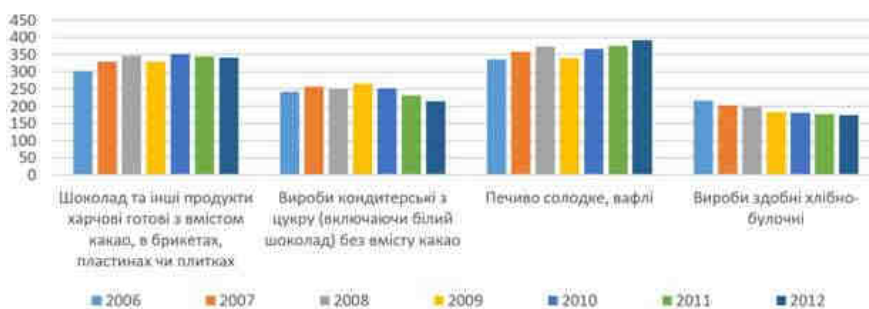

Рис. 3. Кондитерське виробництво в розрізі підкатегорій, тис. т.

Український ринок кондитерських виробів в 2012 році виріс майже вдвічі в порівнянні з 2006 роком і досяг значення 17,02 млрд. грн. За 2012 р. вітчизняною кондитерською галуззю було вироблено 1089 тис. т продукції. Це на 0,73% менше, ніж в 2011 р. Деяке поживлення на ринку кондитерських виробів України спостерігається для борошняних кондитерських виробів за 2012 р. на 1,9% у порівнянні з 2011 р. Падіння виробництва цукристих кондитерських виробів за зазначений період склало 7%. Спостерігається незначний спад виробництва шоколадних кондитерських виробів, що склав 0,9% (табл.1).

Таблиця 1. Виробництво та середня вартість кондитерської продукції в 2006-2012 роках в натуральному та грошовому вираженні за видами

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Загальний обсяг випуску, тис. т.							
Вироби кондитерські з цукру	241	256	250	266	252	230	215
Шоколад та інші продукти	303	329	346	330	352	344	341
Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби	495,3	537,7	555,4	551,1	555	523,2	533
Виробництво в Україні, тис. т.	1039,3	1122,7	1151,4	1147,1	1159	1097,2	1089
Загальна вартість випуску, млн. грн.							
Вироби кондитерські з цукру	4576,2	4945,5	5731,2	5665,3	5788,9	5251	5211,4

Шоколад та інші продукти	3843	4055	6355,2	5653,3	7037,2	7689	7985,4
Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби	97,8	893,5	2921,6	1863,4	3709,9	3742,0	3824,2
Виробництво в Україні, млн. грн.	8517	9894	15008	13182	16536	16682	17021
Середня вартість за видами, грн./кг							
Вироби кондитерські з цукру	19	19,3	22,9	21,3	23	22,8	24,2
Шоколад та інші продукти	12,7	12,3	18,4	17,1	20	22,4	23,4
Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби	0,2	1,7	5,3	3,4	6,7	7,2	7,2
Середня вартість, грн./кг	8,2	8,8	13	11,5	14,3	15,2	15,6

Зниження обсягів виробництва у 2009 році стало наслідком фінансової кризи 2008 року, коли споживачі настрої змінилися у бік більш простих і дешевих елементів.

За оцінками експертів, кондитерські вироби займають 8,2% в кошику споживання продуктів харчування середнього українця. Варто зазначити, що загальний обсяг споживання кондитерських виробів зростає кожного року. Насамперед, це пояснюється підвищенням доходів населення, покращенням якості та збільшенням асортименту вітчизняної продукції. Відмітимо, що для вітчизняної галузі існують широкі перспективи розвитку, оскільки рівень споживання на душу населення кондитерських товарів в Україні має великий потенціал для зростання. В середньому, українець споживає близько 16 кг на рік, що як і раніше менше європейської норми (22-25 кг на душу населення на рік). Це свідчить, що на ринку існують достатні резерви для збільшення споживання кондитерської продукції. За підрахунками, в середньому українець витратив близько 235 грн. в 2012 році на придбання кондитерської продукції, при цьому, найменше витрачається на борошняні кондитерські вироби, що, на нашу думку, пов'язано з меншою ціною на вироби даної категорії (табл.2).

Таблиця 2.
Споживання виробів кондитерської промисловості в 2006-2012 роках за видами продукції

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Споживання на внутрішньому ринку, тис.т.							
Вироби кондитерські з цукру	174,4	180,6	182,9	182,4	164,5	160,7	149,9
Шоколад та інші продукти	294,7	208,4	228,1	190,6	182,9	221,4	184,1
Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби	428,4	452,4	454,2	447,8	438,0	392,3	392,7
Всього	897,5	841,5	865,2	820,8	785,4	774,5	726,7
Споживання на душу населення, кг							
Вироби кондитерські з цукру	3,7	3,9	3,9	4,0	3,6	3,5	3,3
Шоколад та інші продукти	6,3	4,5	4,9	4,1	4,0	4,8	4,0
Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби	9,1	9,7	9,8	9,7	9,5	8,6	8,6
Всього	19,1	18,0	18,7	17,8	17,1	16,9	15,9
Вартість річного споживання на внутрішньому ринку, грн							
Вироби кондитерські з цукру	70,3	75,3	89,4	85,2	82,7	79,9	80,0
Шоколад та інші продукти	79,9	55,5	90,0	70,2	80,0	107,3	93,7
Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби	1,8	16,1	51,6	32,8	63,5	61,5	61,7
Всього грн	152,0	146,9	231,0	188,2	226,2	248,7	235,4

Дослідження свідчать, що споживачам найбільше до вподоби шоколадні цукерки, шоколад з різними начинками та вафлі. Вироби кондитерські з цукру користуються найменшою популярністю серед населення (рис.2.3). В середньому щороку один українець споживає майже 4 кг шоколадних цукерок, при чому найбільшим попитом користуються молочний шоколад (йому надають перевагу 43% споживачів). Помітною є тенденція до активного витіснення з українського ринку імпортованих шоколадних виробів. Відтак, частка закордонних торгових марок складає 5%. Переважна кількість споживачів відноситься до вікової категорії – від 18 до 55 років (85%), з них – 67% жінки, 33% - чоловіки.

Щодо попиту на кондитерську продукцію, то варто відмітити, що вона співпадає з щільністю заселення регіонів і свідчить про те, що попит є стійким до локації та іманентний всім регіонам (рис.4).

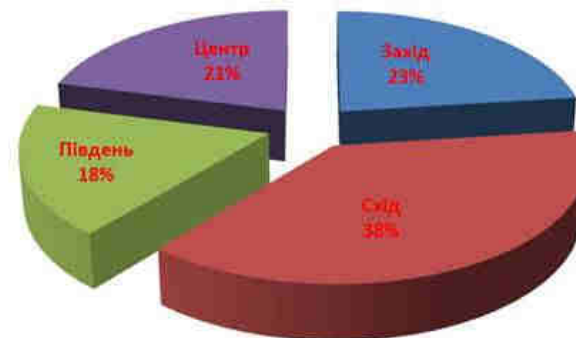

Рис. 4. Структура попиту на кондитерські вироби на внутрішньому ринку України

Найбільшим попитом кондитерські вироби користуються на сході країни, що, перш за все, пов'язано з високою концентрацією промисловості та населення в регіоні, а отже, і найширшим асортиментом кондитерської продукції. Мешканці південного регіону споживають кондитерських виробів найменше, що, на нашу думку, зумовлено особливостями клімату та невеликою кількістю дрібних виробників, представлених в регіоні.

Основна частина кондитерських виробів продається у супермаркетах, спеціалізованих кіосках та на ринках (38% та 33% відповідно) (рис.5).

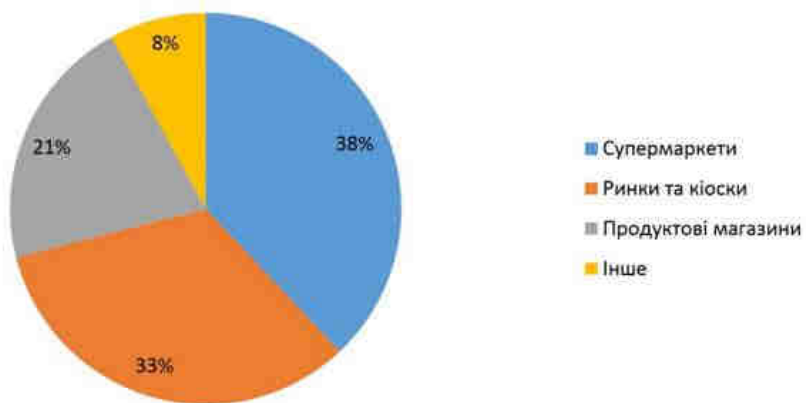

Рис. 5. Структура продажу кондитерських виробів

Оскільки супермаркети переважно знаходяться у великих містах, продажі в продуктових ринках теж займають значну частку у загальному об'ємі продаж (21%). Як відомо, для підвищення обсягів збуту кондитерської продукції в супермаркетах часто застосовують стимулюючі заходи: дегустації, подарунки, акції тимчасового зниження цін.

Кондитерське виробництво є інтенсивно-сировинним через те, що частка матеріалів складає 60-75% від собівартості продукції. Кондитерський сектор зазвичай використовує вітчизняну сировину: борошно, цукор, молоко і вершкове масло. Тільки та сировина, яка не виробляється в Україні, імпортується, а саме: какао-боби, горіхи, арахіс, екзотичні масла і суміші, такі як кокосове і арахісове масло і т.д.

Основними факторами, що впливають на потужність кондитерського сектора є демографія населення, ціни на сировину, заробітна плата в галузі, а також ціни на енергоресурси.

Національна кондитерська промисловість представлена підприємствами, що входять до системи Державного департаменту продовольства України: Асоціація «Укрконпром», «Укрпродсоюз», «Укрхліб» і неасоційованими підприємствами приватного сектору.

Основні гравці вітчизняного кондитерського ринку, які разом з тисячею менш потужних підприємств, успішно функціонують, забезпечуючи потреби українського споживача представлені на рис.6.

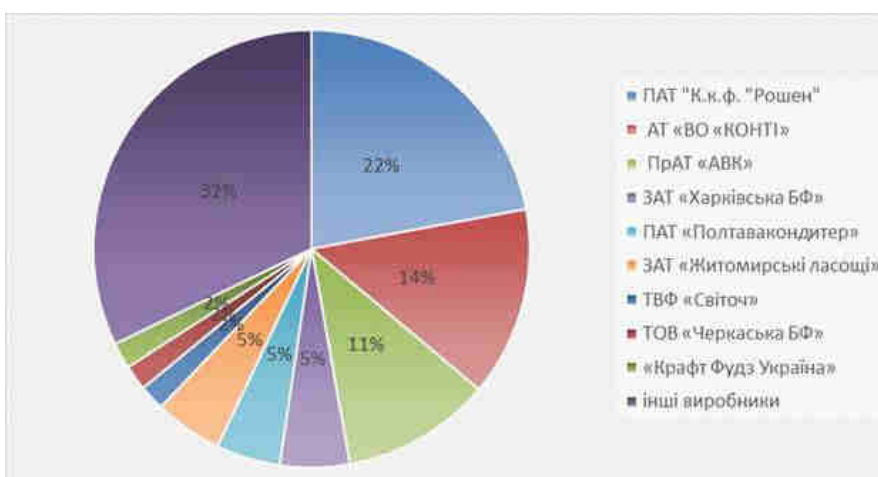

Рис. 6. Поділ ринку кондитерських виробів України за основними гравцями в 2012 році

У східному регіоні зосереджено близько 60% виробництва кондитерської продукції. Насамперед, такі обсяги забезпечуються потужностями 2-х лідерів ринку – АТ "ВО "КОНТІ" та ПрАТ «АВК» розмішених в регіоні, а також завдяки ряду великих компаній та переважної більшості середніх і малих виробників. У центральному регіоні зосереджено близько 30% виробництва, де розміщені основні потужності ПАТ "Київська кондитерська фабрика "Рошен", 4 великі компанії, а також десяток середніх і малих підприємств. У західному регіоні виробляється близько 6% кондитерської продукції України, на півдні – лише 4% (рис.7).

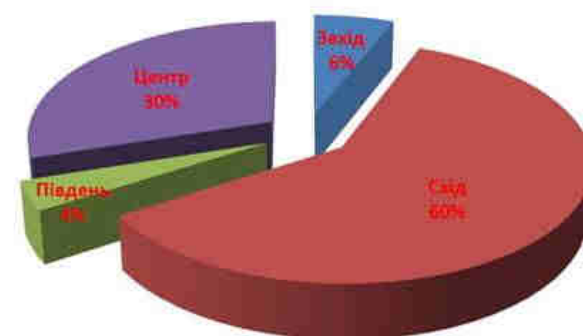

Рис. 7. Географічна структура кондитерського ринку

Протягом 2006–2012 рр. майже 65% виробництв цукристих кондитерських виробів були сконцентровані на підприємствах Полтавської, Донецької, Вінницької, Одеської та Харківської областей. Основне виробництво шоколаду та шоколадних виробів, які є найбільш динамічно зростаючим сегментом цукристих кондитерських виробів сконцентровано у місті Києві, Донецькій, Полтавській, Луганській та Дніпропетровській областях (до 60%), де розташовані виробничі потужності найбільших вітчизняних виробників кондитерської продукції шоколадної групи.

Вітчизняні кондитери розширюють свою діяльність за рахунок: залучення коштів з-за кордону (ПАТ «Крафт Фудз Україна», ПАТ "Львівська кондитерська фабрика "СВІТОЧ"), коштів внутрішніх інвесторів (ПАТ "Київська кондитерська фабрика "Рошен", АТ «ВО «Конті»), власних коштів (ПАТ "Харківська бісквітна фабрика", ПАТ "Кондитерська фабрика "АВК." м. Дніпропетровськ").

Українська кондитерська промисловість вже довела свою конкурентоздатність на внутрішньому та зовнішньому ринках: продукція цієї галузі відповідає

європейським показникам якості. Аналіз показує, що значна частина внутрішнього попиту на кондитерські вироби задовольняється за рахунок вітчизняних виробників.

Встановлено, що структура імпорту та експорту кондитерської продукції за країнами є незмінною останні 10 років, що, саме по собі, є гарною тенденцією впевненості вектора.

Варто зазначити, що найбільшим стратегічним партнером України як за імпортом, так і за експортом кондитерської продукції в 2012 році є Російська Федерація, яка займає більше 50% загального експорту та імпорту за вартісним показником. Продукція української кондитерської галузі експортується в 58 країн світу, розташованих на 5 континентах. Основний обсяг поставок кондитерських виробів в Україну, традиційно, надходить із Російської Федерації та країн Євросоюзу, на які припадає 94,38% загального їх імпорту. У той же час, більша частина експорту (86%) припадає на країни-члени СНД.

Структура імпорту країн ТОП 10 представлена на рис.8.

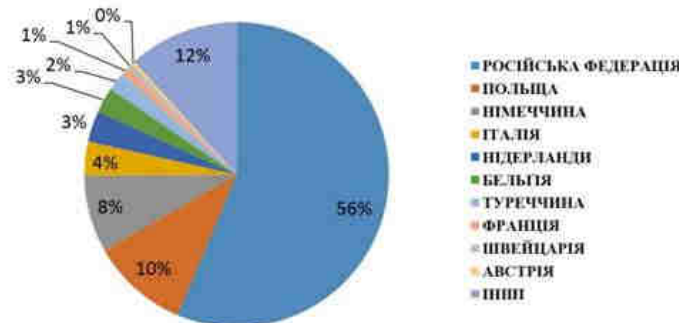

Рис. 8. Географічна структура імпорту України у вартісному вираженні

Щодо експорту, то тут країни ТОП 10 розташувалися наступним чином (рис.9).

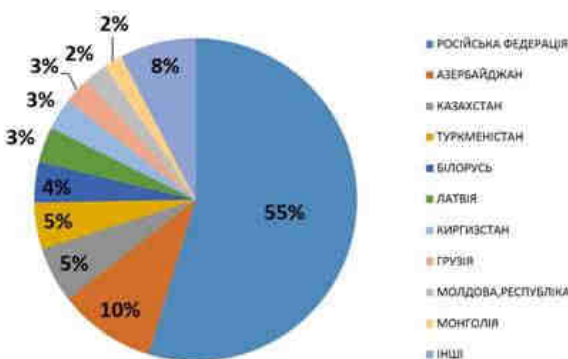

Рис. 9. Географічна структура експорту України у вартісному вираженні

На ринки країн Азії поставляється до 10% українського експорту, на ринки країн ЄС – 5,9%, Північної та Південної Америки – 0,45%, Африки – 0,03%, Австралії й Океанії – 0,02%.

Ринок Європейського Союзу має найбільший потенціал до збільшення поставок українських кондитерських виробів, оскільки його обсяг, за різними оцінками, у чотири рази перевищує обсяг відповідного ринку Російської Федерації. Однак українському експорту перешкоджають високі ставки ввізного мита, які діють у країнах Європейського Союзу. Вони, за окремими кодами УКТЗЕД, досягають 50%. Свідченням значної закритості ринку країн-членів ЄС для українських експортерів кондитерських виробів є низькі обсяги поставок.

За опрацьованою інформацією, зроблено порівняльне дослідження динаміки експорту та імпорту (рис.10).

Рис. 10. Загальний експорт кондитерських виробів у кількісному вираженні

У 2011 році обсяг виробництва кондитерської промисловості досягнув 1097,2 тис. тон з річним оборотом близько 17 млрд. грн. Майже половина кондитерських виробів України йде на експорт. У 2012 році експорт кондитерських виробів склав 438,9 тис. тон, що лише на 1% більше, ніж у 2011 році. Проте, якщо порівнювати обсяги сучасного українського експорту з 2006 роком, то можна зробити висновок про стрімкий ріст виробництва та розширення кордонів для вітчизняних експортерів, адже експорт зріс більше, ніж у 1,5 рази.

Розглядаючи статистичні дані імпорту України можна зробити висновок про зворотню тенденцію: обсяги імпортованих кондитерських виробів постійно зменшуються. Обсяги імпорту кондитерських в Україну за 2012 р. скоротилися на 2% за вартісним вираженням або на 33% за натуральним. Якщо в 2006 році було імпортовано близько 140 тис. тон, то в 2012 році даний показник становив 76,5 тис. тон, тобто на 45% менше. Це свідчить про задоволення внутрішнього попиту вітчизняною продукцією. Основними постачальниками солодкої продукції в Україну в 2012 році є Росія, Литва, Польща, Італія, Нідерланди та Німеччина.

Обсяги експорту та імпорту у вартісному вираженні зображені на рис.11.

Рис. 11. Загальний експорт кондитерських виробів у вартісному вираженні

Так у 2011 рік імпорт кондитерських виробів склав в грошовому вираженні 298,5 млн. дол. США. Вже у 2012 році цей показник зменшився на 2%. Найменше було витрачено на імпорт у 2009 році, що, насамперед, пов'язано із кризовою ситуацією в Україні та світі в цілому.

Аналіз динаміки приросту експорту кондитерських виробів, порівняно з їх імпортом, свідчить про швидші темпи зростання експорту, ніж імпорту. Так, за аналізований проміжок 2006-2012 років, приріст за експортом склав 164 %, в той час як за імпортом – лише 106%. При цьому, з кожним роком розрив показників стає більшим, що свідчить, як про задоволення внутрішнього попиту України різноманітним кондитерською продукцією, так і її відповідність світовим стандартам та вподобанням.

Висновки з дослідження

Системна оцінка та аналіз SWOT передбачає побудову матриці SWOT, яка дає змогу виявити взаємозв'язок напрямків дослідження (табл.3).

Таблиця 3. Матриця SWOT кондитерського ринку України

	Strength	Weaknesses
Opportunities	SO Великий сировинний, кадровий потенціал, можливість екстенсивного та інтенсивного розширення виробництва відповідність світовим стандартам дає змогу стрімкого та успішного розвитку галузі як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.	WO Застаріле обладнання та неефективне використання основних фондів, державний контроль сировинних баз дає поштовх до створення автономності в діяльності та оновлення основних фондів.
Treats	ST Орієнтація на експорт та диверсифікація ринків дасть змогу уникнути політичного корелювання, а розвиток власних сировинних баз та ліній з переробки какао-бобів зменшать ризик спекуляції та залежності від посередників.	WT Зниження купівельної спроможності та закриття ринків в силу політичних причин, державне регулювання цін на сировину, залежність від постачальників, - це ті ризики, які мають бути враховані при побудові стратегії, причому в напрямку нівелювання їх впливу.

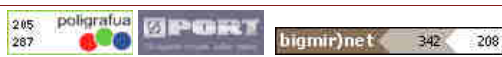
Список літератури.

1. Тюха, І. В. Сучасні тенденції розвитку світового ринку кондитерських виробів [Текст]/ І. В. Тюха, Н. В. Кравчук // Ефективна економіка. -2012.-№5.-С. 53-58.
2. Стрельникова, Д. Сегментація українського ринку кондитерських изделий [Текст]/ Д. Стрельникова // Економіка та держава. – 2010. – № 3. –С. 69 - 71.
3. Шестак, О.В. Сучасний стан та тенденції розвитку кондитерської галузі [Текст]/ О.В. Шестак // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. –Харків: НТУ «ХПІ». - 2013. – № 6(980). – С. 132-137.
4. Обзор рынка кондитерских изделий Украины [Електронний ресурс]/— Режим доступу : \www/ URL: <http://pro-consulting.com.ua/analiz/pitanie/kond/index1.html/> - 24.10.2014 р. – Загл. з екрану.
5. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]/ - Режим доступу: \www/ URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html/ - 24.10.2014 р. – Загл. з екрану.

References.

1. Tyukha, I. V., Kravchuk, I. V. (2012) Suchasni tendentsiyi rozvytku svitovoho rynku kondyters'kykh vyrobiv [Modern trends in the development of the global confectionery market]. Efficient economy, 5, 53-58.
2. Strel'nykova, D. (2010) Sehmentatsyya ukraynskoho runka kondyters'kykh yzdeliy [Segmentation of the Ukrainian confectionery market]. The economy and the state, 3, 69 - 71.
3. Shestak, O.V. Suchasny stan ta tendentsiyi rozvytku kondyters'koyi haluzi [Current status and development trends in the confectionery industry] Bulletin of NTU "KHPI". Series: Actual problems of development of Ukrainian society. -Kharkov: NTU "KHPI", 6(980), 132-137.
4. Market overview products confectionery Corporation of Ukraine. Available at : <http://pro-consulting.com.ua/analiz/pitanie/kond/index1.html>.
5. State statistics Committee of Ukraine Available at : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2014р

ТОВ "ДКС Центр"